

“İZLEDİM, ETKİLENDİM, ETKİLEDİM (Mİ?)”: ÇEŞİTLİLİĞE ODAKLANAN FİMLERLE İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Cemile KARA¹

Neslihan AVCI²

ÖZ

Öğretmenlerin çeşitliliğe odaklanan film tercihlerinin eğitim yaşamlarına ve görüş, inanış, tutumlarına etkisini belirlemek amacıyla yürütülen bu araştırma nitel bir fenomenolojik çalışmadır. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Öğretmenlere sunulan film listesinden en az dört filmi izlemiş olan çeşitli branşlardaki 16 kadın 4 erkek olmak üzere toplam 20 öğretmen ile çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak, kişisel bilgi formu ile yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin bu filmlerde yoğun bireysel çaba/uğraş, öğretmen desteği ve başarı sahnelerinden etkilendikleri, birlikte eğitim ve tüm çocukların öğretmeni olmaya yönelik olumlu bir bakış açısı geliştirmelerini sağladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, çeşitlilik, birlikte eğitim, filmler.

"I WATCHED, GETAFFECTED, AFFECTED (DO I?): TEACHER VIEWS REGARDING MOVIES FOCUSING ON DIVERSITY

ABSTRACT

This study which is carried out to determine the effects of teachers' choice of movies focusing on diversity on their education life and views, beliefs, attitudes is a qualitative phenomenological research. Sample group of the research is determined by criterion and snowball sampling. 20 teachers from different fields have participated in the research. Personal information form and semi-structured interview form are used as data collection tool. Descriptive analysis is used for obtaining data analysis. At the end of the research, it is seen that teachers are affected by scenes including intense individual effort, teacher support and success and that these movies make teachers develop a positive point of view on inclusive education and being teacher of all students.

Keywords: Inclusion, diversity, inclusive education, films.

¹Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi A.B.D., cemilekara1@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-2560-9595

²Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi A.B.D., neslihanavci@gazi.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-7988-3923

Giriş

TV programları ve filmler gibi görsel işitsel medyanın toplumun algı ve tutumu üzerindeki etkisi yıllardır çok çeşitli bağlamlarda çalışılmaktadır (Couldry, 2000: 39; Traudt, 2005: 17; Samsel ve Perepa, 2013). Bu görsel ve işitsel materyaller bilgiye ilk elden ulaşmayı sağlayan kaynaklar olduğundan güvenilir kaynaklar olarak görülmektedir (Samsel ve Perepa, 2013).

Görsel ve işitsel materyallerin toplumun düşünceleri ve eylemleri üzerinde de etkili olduğu bilinmektedir (Connor ve Bejoion, 2006; Şahin, 2011: 45). Bu materyaller aracılığıyla sunulan açık veya örtük iletilerin kabulü veya içselleştirilmesi sürecinden sonra, izleyici bazı davranışları kazanmaktadır (Şahin, 2011: 46). Bu etki, şiddet sahnelerinin taklidi, tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi veya sunulan rol modelleri örnek almak şeklinde görülmektedir. Bahsedilen etkinin en belirgin göstergesi, şiddet sahnelerinin çocuklar üzerindeki etkileridir (Couldry, 2000: 74; Traudt, 2005: 19; Şahin, 2011: 108). Bu yönüyle bu materyallerin hem olumlu hem olumsuz çeşitli iletiler sunduğu ve bu iletilerin toplumu etkilediği açıktır (Şahin, 2011: 59).

Bireyin toplumla olan zihinsel bağını şekillendirmede belirleyici rol oynayan (Aydoğan, 2004: 62) bu materyallerin kullanıldığı alanlardan biri olan sinema ise, toplumsal farklılıklara dair bilgilerin yayılması açısından en önemli alanlardan biridir (Diken ve Laustsen, 2011: 13). Deleuze (1989’dan Akt. Diken ve Laustsen, 2011: 14)’nin belirttiği gibi *‘birçok insan tarafından izlenen ve hararetle tartışılan sinema muazzam bir denkleştirici’*dir.

Görsel ve işitsel materyaller içerisinde filmler önemli bir yer tutmaktadır. İnsanlar genelde filmlerin toplum hayatını yansıttığını düşünmektedir. Ancak, filmler yalnızca toplum hayatını yansıtmakla kalmamakta, aynı zamanda bilginin yayılmasına da büyük katkı sağlamaktadır (Connor ve Bejoion, 2006). Buna göre, bir film ‘yalnızca bir film’ ya da eğlendirmeyi ve dolayısıyla dikkatimizi dağıtarak asıl sorunlardan ve toplumsal gerçekliğimiz içindeki çabalarımızdan uzaklaştırmayı amaçlayan bir kurgudan ibaret olarak düşünülemez. Toplumların kendilerini filmler aracılığıyla

yeniden ürettiği görüşü de buna dayanmaktadır (Diken ve Laustsen, 2011: 16). Aslında iletişim araştırmalarında, görsel ve işitsel araçların izleyiciyi doğrudan etkilediği ve izleyicinin güçlü içerikler altında kalan pasif konumda olduğu düşünülmektedir. Ancak, zaman içerisinde izleyicinin sanıldığı kadar pasif alıcı olmadığı anlaşılmış, izleyiciyi daha aktif gören bir yaklaşım sergilenmeye başlanmıştır (Çaplı, 2002: 178; Wilson, 2004: 11).

Film izlerken fiziksel olarak hareketsiz ancak duygusal olarak hareketli bir ‘psikolojik bedensel farkındalık’ yaşanmaktadır (Diken ve Laustsen, 2011: 15). Filmlerle ilgili olarak söz edilen tüm bu etkiler ve bağlama ek olarak, bu filmlerin toplumun özel gereksinimlilere yönelik tutumlarının şekillenmesinde de önemli bir etkisi bulunmaktadır (Connor ve Bejoion, 2006).

Öğretmenlerin farklılıklara ilişkin bakış açılarını ve birlikte eğitime ilişkin görüşlerini geliştirebilecek içeriklere sahip birçok film bulunmaktadır. Çeşitli alanların bu materyalleri inceleme ve değerlendirme çabaları vardır. Örneğin; Aydoğdu Özoğlu ve Turan (2014) öğrenme güçlüğü olan bir çocuğun hikayesini konu alan *Her Çocuk Özeldir (Yerdeki yıldızlar/Taarezameen par)* adlı filmin etiketleme teorisi açısından incelemiş, filmin başkahramanlarından biri olan çocuğun okul yaşamına tembel ve başarısız etiketiyle başlamasını ve okul yaşamı boyunca yaşadığı zorlukları çözümlenmiştir. Polat (2011) özel gereksinimlilere atfedilen kültürel tanımlamaların belirlenmesi ve bu tanımlamalar üzerinden engelli bireylerin toplumsal konumlarını ortaya koymak amacıyla *Başka Dilde Aşk* adlı filmi görsel analiz yoluyla incelemiştir. Ancak filmlerin sosyolojik etkileri üzerine odaklanan yeterli sayıda çalışma bulunmamaktadır.

TV programları ve filmler gibi görsel ve işitsel materyaller güçlü sosyolojik faktörlerden biri olmasına karşın üzerinde yeterince çalışılmayan bir alandır. Farklı alanlarda TV programları ve filmlerin etkisinden bahsedilirken, toplumsal sistem içerisinde yaşayan ve doğrudan veya dolaylı olarak içinde bulunduğu toplumdan etkilenen öğretmenler üzerindeki etkisinin araştırılmaması alandaki eksikliklerdendir (Samsel ve Perepa, 2013). Bu eksiklikten yola çıkılarak planlanan bu çalışmanın temel amacı, öğretmenlerin çeşitliliğe odaklanan film tercihleri ve bu filmlerin eğitim-

öğretim yaşamları ile inanış ve tutumlarına etkisi konusundaki görüşlerini keşfetmektir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1-Öğretmenlerin izlemeyi tercih ettikleri çeşitliliğe odaklanan filmler nelerdir?

2-Öğretmenler bu filmlerin hangi sahnelerinden daha çok etkilenmişlerdir?

3-Öğretmenler bu filmlerden nasıl etkilenmişlerdir?

1. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analizi ve etik ilkeler belirtilmiştir.

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel bir fenomenolojik çalışmadır. Anlamı keşfetmeye yönelik olan fenomenolojik araştırmalar, elde edilen veriler üzerinde derinlemesine düşünmeyi içermektedir (Creswell, 2013). Bu bağlamda, çalışmada öğretmenlerin çeşitliliğe odaklanan filmlerden etkilenme durumları derinlemesine araştırılmıştır.

1.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Kartopu örnekleme araştırmacının başlangıçta çalıştığı kişi veya olayla bağlantılı bilgilere dayanarak başka kişi veya olaylar belirlediği ve süreci tekrarladığı rastlantısal olmayan bir örneklem türü olarak tanımlanmaktadır (Neuman, 2012). Öğretmenlere sunulan film listesinden en az dört filmi izlemiş olan çeşitli branşlardaki 16 kadın 4 erkek olmak üzere toplam 20 öğretmen ile çalışılmıştır. Çalışma grubunun sayısı veri doygunluğu ilkesi doğrultusunda oluşmuştur (Glesne, 2013). Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Kod İsim	Cinsiyeti	Yaşı	Mesleği	Meslekteki Hizmet Yılı	Kaynaştırma Öğrencisiyle Çalışma Deneyimi
Ayşe	K	26	Çocuk Gelişimi	4	Evet
Emel	K	26	Okul Öncesi	2	Hayır
Fatma	K	25	Çocuk Gelişimi	1	Evet

Ali	E	23	Okul Öncesi	6	Evet
Eren	K	28	Sınıf Öğretmeni	2	Evet
Derya	K	26	Çocuk Gelişimi	5	Evet
Ecrin	K	25	Sınıf Öğretmeni	3	Evet
Serdar	E	28	Sınıf Öğretmeni	3	Hayır
Volkan	E	30	Matematik	8	Hayır
Sevda	K	34	Çocuk Gelişimi	4	Evet
Yağmur	K	26	Okul Öncesi	7	Hayır
Azra	K	28	Okul Öncesi	1	Hayır
Zehra	K	28	Çocuk Gelişimi	4	Hayır
Nehir	K	26	Matematik	1	Hayır
Emre	E	29	Özel Eğitim	7	Evet
Aslı	K	30	Din Kültürü	8	Hayır
Eda	K	30	Özel Eğitim	3	Evet
Nuray	K	29	Din Kültürü	2	Hayır
Ahsen	K	31	Fizik	2	Hayır
Eylül	K	32	Rehberlik	11	Evet

Tablo 1’de görüldüğü gibi çeşitli branşlarda öğretmenlik yapmakta olan katılımcıların 16’sı kadın 4’ü erkektir. Öğretmenlerin bir kısmının(f:10) kaynaştırma öğrencisi ile çalışma deneyimine sahip olduğu, bir kısmının(f:10) olmadığı; meslekteki hizmet yıllarının ise 1 ile 11 arasında değiştiği görülmektedir.

Öğretmenlerin kendilerine sunulan listeden izleyip etkilendiğini belirterek seçtiği filmlere ilişkin frekans değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların İzleyip Etkilendikleri Filmler

Filmler	Frekans(f)
Her Çocuk Özeldir	14
Üç İdiot	12
Yağmur Adam	11
Sol Ayağım	11
Benim Adım Khan	9
Başka Dilde Aşk	8
Ölü Ozanlar Derneği	8
Black	6
Notre Dam’ın Kamburu	5
Temple Grenden	4
Akıl Defteri	3
Dövüş Klubü	3
Can Dostlar	3
Lorenzonun Yağı	2
Koro	2
Benim Adım Sam	2

1.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, kişisel bilgi formu ile yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu öğretmenlerin filmlerden etkilenmelerine ilişkin beş sorudan oluşmaktadır. Bu sorular öğretmenlerin filmlerden en çok etkilendikleri sahneler ile filmlerin kendileri üzerindeki genel etkilerinin neler olduğu, filmlerden etkilenme derecelerini puanlamaları, meslek yaşamlarına etki edip etmediği, nasıl etkilediği ve eklemek istedikleri görüşlerine ilişkindir.

1.4. Verilerin Toplanması

Veriler öğretmenlerle yüz yüze, internet ve telefon aracılığıyla yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır.

1.5. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. İçerik çözümlenmesinde güvenilirliğini sağlamak amacıyla, kura yoluyla belirlenen beş görüşme çözümlenmesi başka bir araştırmacıya gönderilmiş araştırmacılar tarafından ayrı ayrı analizi yapılan beş görüşme metnindeki görüş ayrılığı ve görüş birliği (Miles ve Huberman, 1994) frekansları belirlenerek, araştırmacılar arasındaki güvenilirlik düzeyi % 87 olarak hesaplanmıştır.

1.6. Etik İlkeler

Çalışmada katılımcıların gönüllülüğü temel alınmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmadan önce; katılımcılara çalışmaya ilişkin gerekli bilgiler sunulmuş ve katılımcılardan ses kaydı için sözlü rızaları alınmış, ses kayıtlarının yalnızca araştırma için kullanılacağı ve araştırmacı tarafından saklanacağı belirtilmiştir. Makalede öğretmenlerin isimleri değiştirilerek sunulmuştur.

2. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde katılımcılara ait demografik bilgiler ile katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucu elde edilen verilerin çözümlenmeleri tablolar halinde sunulmuştur.

Filmlerden etkilenme durumları, genel etkiler ve mesleki etkiler olarak iki başlık altında toplanmıştır.

2.1. Genel Etkilere İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcıların filmlerden genel olarak etkilenme durumlarını yansıtan bulgular üzerinde durulmuştur. Katılımcıların filmlerden etkilendikleri sahnelerin neler olduğuna ilişkin bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların Etkilendikleri Sahneler

Etkilendikleri Sahne	f
Yoğun bireysel çaba/uğraş sahneleri	14
Başarı sahneleri	12
Mağduriyet sahneleri	9
Öğretmen desteği sahneleri	8
Yetersizlik sahneleri	6
Arkadaşlık/eğlence sahneleri	4

Öğretmenlerin ‘yoğun bireysel çaba/uğraş sahneleri’(f:14)’nden etkilendikleri görülmektedir. Örneğin; Derya Öğretmen *“Benim adım Khan diye bir film vardı. Cumhurbaşkanıyla falan konuşuyordu yani o dereceye gelmişti çok disiplinliydi.”* şeklinde bu düşüncesini ifade etmiştir. Öğretmenlerden bazıları başarı(f:12), bazılarının mağduriyet(f:9), bazılarının ise öğretmen desteği(f:8) sahnelerinden etkilendiklerini vurgulamışlardır. Başarı sahneleri ile ilgili olarak, Ali Öğretmen, *“Adamın çevresini çok fazla umursamadan hareket edişi beni etkilemişti yani. Ne biliyim. Camlara yazması, oraya buraya yazması beni etkilemişti mesela. Kim ne der diye bakmadan yazıyordu. Merak ettiği şeylerin üzerine gidiyordu yani adam.”*; mağduriyet sahneleri ile ilgili olarak, Volkan Öğretmen *“Üç İdiot’ta çok üstün zekalı çocukların bir araya gelip, bir çalışma yaptığı ama insanlar tarafından mağdur edildiği çok dikkatimi çekmişti.”*; öğretmen desteği sahneleri ile ilgili olarak, Emre Öğretmen *“Her çocuk özeldir ‘deki öğretmenin tutumu çok etkili, diğer çocuklara nasıl davranılması gerektiğini ve bir engelli çocuğa nasıl davranılması gerektiğini hissettiriyor.”* şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Öğretmenlerin mücadele ve başarı içeren sahnelerden etkilendiklerini vurgulaması, filmlerin bu yöndeki etkileme gücü ile ilgili olabilir.

Katılımcılara bu filmlerden etkilenme durumları sorulmuş, çoğunluğunun (f:14) olumlu yönde etkilendiği, bazılarının(f:3) ise olumsuz yönde etkilendiği

saptanmıştır. Bunun yanında etkilenmediğini belirten(f:3) katılımcılar da bulunmaktadır.

Filmlerden olumlu etkilendiklerini belirten katılımcıların verilerine ilişkin bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Filmlerin Hissedilen Olumlu Etkileri

Olumlu Etki	f
Etkileyici olması olumlu iz bıraktı.	13
Mesleğimi bir kere daha sevdim.	4
İşbirliğini vurguladığını düşünürüm.	3
Başarma isteği/azim duygusu yaratıyor.	2

Öğretmenlerin (13) filmleri etkileyici bulduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerden bazıları (f:4) filmlerin mesleklerini bir kez daha sevdirdiğini vurgularken, bazıları (f:3) işbirliği, bazıları (f:2) da başarıma isteği hissettirdiğini vurgulamıştır. Filmlerin etkileyciliğini vurgulayan Fatma Öğretmen bu görüşünü “... ne kadar anlatırsan anlat bir işe yaramıyor. İşte ben onları can damarlarından yakalamaya çalışıyorum. Bunu da o filmlerden birini izleterek yaptım ki okulun en hayta sınıfı diyebilirim, son sene, mezun olacaklar. Bir tek o filmi izletirken ne kadar etkilendiklerini görmüştüm....” şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca, mesleğini bir kez daha sevdiğini belirten Nehir Öğretmen “...her şeyden önce mesleğime daha fazla sarılmamı sağladı...”; işbirliği hissettirdiğini belirten Ecrin Öğretmen “Aslında bu filmlerde bizi en çok etkileyen şey, aile ile çalışanın ve etraftaki insanların işbirliği içerisinde olduğunu görebilmek, tutarlı olduğunu görebilmek.” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Öğretmenlerin filmlerin etkileyici olmasının kendilerinde olumlu iz bırakmasını vurgulamaları, filmlerin spesifik etkilerindense daha çok genel etkileri üzerinde durduklarını düşündürmektedir.

Filmlerden olumsuz etkilendiklerini belirten katılımcıların verilerine ilişkin bulgular Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Filmlerin Hissedilen Olumsuz Etkileri

Olumsuz Etki	f
Halime şükrettim.	2
Aileleri yüksek beklentiye sevk ediyor.	1

Öğretmenlerden bazılarının(f:2) filmleri izledikten sonra kendi haline şükreder bir bakış açısı içerisinde olduğu görülmektedir. Ayrıca, bir öğretmen çeşitliliğe odaklanan filmlerin aileleri yüksek beklentiye sevk ettiğini belirtmiştir. Zehra Öğretmen bu konudaki görüşünü “*Şöyle bir film vardı o filmde düzelmişti çocuk. Benim çocuğum da eğitim alırsa böyle düzeler gibi bir şey var...*” şeklinde ifade etmiştir. Haline şükreden bakış açısının toplumsal öğretilerin kazanılmasında önemli rolleri olan öğretmenler tarafından söylenmesi ilginç bir bulgudur.

Filmlerden olumlu ve olumsuz yönde etkilendiklerini belirten katılımcıların yanında, filmlerin kendi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirten bir öğretmen bulunmaktadır. Bu öğretmen yalnızca filmlerin senaryosunun ve kurgusunun iyi olduğunu belirterek niteliğine ilişkin görüş sunmuştur.

2.2. Mesleki Etkilere İlişkin Bulgular

Katılımcılara çeşitliliğe odaklanan filmlerin meslek yaşamlarına etkisinin olup olmadığı, olduyorsa nasıl etkilediği sorulmuş, elde edilen veriler kategorize edilerek düzenlenmiştir.

Filmlerin öğretmenlerin meslek yaşamlarına nasıl bir etkisinin olduğuna ilişkin veriler Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Filmlerin Öğretmenlerin Meslek Yaşamlarına Etkisi

Meslek yaşamlarına etkisi	f	
Tutumlar ve bakış açısına etkisi	Olumlu bakış açısı geliştirme	16
	Farkındalık kazandırma	6
	Olumlu tutum kazanma	2
Eğitim uygulamalarına etkisi	Öğretim tekniği deneme/uygulama	3

Öğretmenler filmlerin meslek yaşamlarına olan etkisini iki farklı şekilde vurgulamıştır. Bunlardan biri tutumlar ve bakış açılarına; diğeri eğitim uygulamalarına etkisi ile ilgilidir. Filmlerin tutumlar ve bakış açılarına olan etkisi ile ilgili olarak; filmlerin kendilerinde olumlu bir bakış açısı geliştirdiğini(f:16), farkındalık kazanmalarına(f:6) ve olumlu tutum kazanmalarına(f:2) olanak sağladığını

belirtmişlerdir. Nehir Öğretmen olumlu bakış açısı geliştirmeye ilişkin görüşlerini “...öğrencilerden bizim de fark edemediğimiz var belki, yaramaz olarak etiketlediğimiz var belki ya da tamamen utangaç olarak değerlendirdiğimiz var belki. ..öğrencilere daha böyle bir gözle bakmaya başlamıştım.” şeklinde ifade etmiştir. Aynı şekilde Eren Öğretmen de bu konudaki görüşünü “ ...öğrencilere bakış açım birazcık daha değişti. Umutsuz vaka olarak bakmamaya başladım bazı öğrencilere.” şeklinde dile getirmiştir. Öğretmenlerin filmlerin tutumlar ve bakış açısına olan etkisini birkaç açıdan yoğunlukla vurgulaması dikkate değer bir bulgudur.

Filmlerin eğitim uygulamalarına olan etkisini vurgulayan öğretmenler(f:3) de vardır. Önemli bulgulardan biri olan öğretmenlerin filmlerdeki başarılı öğretim tekniklerini deneme/uygulama çabaları ile ilgili olarak Ali Öğretmen görüşlerini “...mesela ben o Forrest Gump’ın cama yazmasını sınıfta uygulamıştım. Tahtanın dışına çıkıyordum mesela duvara yazıyordum...” şeklinde anlatmıştır. Benzer şekilde Eda Öğretmen de bu konudaki görüşlerini ve deneyimlerini “....değişik gelmişti avucunun içine konuşması. Çok hoşuma gitmişti o öğretim tekniği. Ben de konuşma problemi olan....hiç konuşamayan bir öğrencimiz var. onunla denemek istedim. Ama tabi uzun süre onunla beraber olmam gerektiği için (sınıf kalabalıklığı nedeniyle bahsi geçen çocuğa fazla zaman ayıramadığını ifade ediyor.) çok başarılı olamadım...” ifadeleriyle paylaşmıştır. Öğretmenlerden üçünün öğretim tekniği deneme/uygulama çalışmaları, eğitim-öğretim süreçlerinde filmlerdeki tekniklerin uygulanabilir yönünü göstermesi açısından önemlidir.

Yapılan görüşme sonunda öğretmenlere eklemek istediklerinin olup olmadığı sorulmuştur. Bununla ilgili olarak, öğretmenler (f:17) konuya ilişkin öneriler sunmuştur. Bu öneriler bu tarz filmlerin arttırılması (f:12) ve okullarda öğrencilere izletilmesi (f:5) başlıkları altında toplanmıştır. Bu şekilde, çeşitliliğe odaklanan filmlerin öğretmenlik pratiklerini geliştirmedeki önemini vurgulamışlardır.

3.TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmenlerin izleyip etkilendikleri çeşitliliğe odaklanan filmlerden bazıları ‘Her çocuk özeldir’ ‘Üç İdiot’ ‘Yağmur Adam’ ‘Sol Ayağım’ ve ‘Benim adım Khan’dır.

Görsel ve işitsel materyallerin eğitsel amaçlı kullanımı, bakış açısı ve tutum değiştirmede etkili yollardan biridir (Samsel ve Perepa, 2013). Bu bağlamda, öğretmenlerin bu filmlerde özellikle, yoğun bireysel çaba/uğraş, öğretmen desteği ve başarı sahnelerinden etkilendikleri; birlikte eğitim ve tüm çocukların öğretmeni olmaya yönelik olumlu bir bakış açısı geliştirmelerini sağladığı görülmüştür.

Öğretmenlerin filmlerden etkilendiği sahneler göz önüne alındığında, daha çok yoğun bireysel çaba/uğraş, öğretmen desteği ve başarı sahnelerinden etkilendikleri görülmektedir. Aslında, birçok film ve TV gösterimi özel gereksinimlilerin bazı yönlerini tasvir etmektedir. Bu konular izleyiciler tarafından büyük ilgi görmekte ve film yapımcıları da bundan dolayı takdir edilmektedir. Örneğin, 2005 yılında “Oscar/Academy Awards (Akademi Ödülleri)” en iyi film ödülü *Milyonluk Bebek-2004 (Million Dollar Baby)* ve en iyi yabancı film *İçimdeki Deniz-2004 (The Sea Inside)*’e verilmiştir. Her ikisi de ölümü özel gereksinimiyle yaşamaya tercih eden (cesur) karakterlerle ilgilidir (Connor ve Bejoion, 2006). Yapılan çalışmada katılımcıların çoğu (f:14) filmlerin yoğun bireysel çaba/uğraş sahnelerinden etkilenmişlerdir. Buna göre, filmlerde yer alan özel gereksinimli karakterlerin bireysel çabaları, diğer izleyiciler gibi öğretmenlerin de etkilendiği unsurlardan biridir.

Filmlerden etkilendiğini vurgulayan öğretmenlerin yanında, kendisinde herhangi bir etki yaratmadığını belirten bir öğretmen de vardır. Aydoğan (2004 s.14)’e göre, görsel ve işitsel materyaller genellikle ‘vakit geçirmek’ ‘izlemek’ ‘eğlenmek’ amacıyla başvurulan öğelerdir. Buna göre, katılımcılardan bir öğretmenin filmlerin kendi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmesi filmleri yalnızca ‘vakit geçirmek’ ya da ‘eğlenmek’ amacıyla izlediğini düşündürmektedir.

Samsel ve Perepa (2013)’nın çalışmasında, görsel ve işitsel materyallerin özel gereksinimliliği anlamaları ve bunun öğretim tekniklerine olan etkisini araştırmak amacıyla sekiz öğretmene yarı-yapılandırılmış görüşme ve anket uygulamıştır.

Katılımcılar görsel ve işitsel materyallerin özel gereksinimliliğe yönelik duyarlılığı arttırdığını, genel olarak özel gereksinim çeşitleri ve öğretimlerinin yeterliliği hakkında bilgi verdiğini belirtmiştir. Ayrıca öğretmenler medyanın özel gereksinimlilik ile ilgili bilinç, farkındalık, anlayış ve yaklaşımlar üzerinde etkili olduğunu fakat öğretim etkinliklerine doğrudan etkisinin olmadığını belirtmiştir (Samsel ve Perepa, 2013). Ancak, yapılan çalışmada öğretmenler çeşitliliğe odaklanan filmlerin mesleki anlamda bakış açılarının olumlu yönde gelişmesini yoğun bir şekilde vurgulamıştır. Bazı öğretmenler (f:3) filmlerdeki öğretim tekniklerini de denediklerini belirtmiştir. Benzer şekilde, Alptekin ve Vural Batık (2013)’ın özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumlarında özel eğitim derslerinin etkisini araştırmak amacıyla, özel eğitim bölümü öğrencilerinin özel gereksinimliliğe ilişkin belirlenen dört kitabı okumaları ve on filmi izlemelerini kapsayan çalışmasının sonucunda öğrencilerin dersi aldıktan sonraki tutumlarında az da olsa olumlu yönde bir farklılık saptanmıştır.

Gebner (1986’dan Akt. Özer, 2004)’in TV izleyicilerinin bilinçsizce kendilerine sunulan demografik gerçekleri edinmesi, rastlantısal ve kasıtlı olmaksızın öğrenmesi olarak tanımladığı yetiştirme kuramına göre, TV başında fazla zaman geçirenler sunulan mesajları içeren bir dünya görüşüne sahip olacaktır. Ancak, bu görüşe göre birkaç program izlemenin izleyicinin düşünce ve tutumlarında nasıl değişiklik yarattığıyla değil, uzun dönemli ve yavaş değişimin toplam rolüyle ilgilenmektedir (Özer, 2004: 41). Aynı etkinin filmlerle de yaratılabileceği düşünülebilir. Buna göre, katılımcıların izledikleri filmlerin ana ve alt iletilerinde yer alan çeşitlilik temalarının kalıcı izli değişiklik bırakması beklenen yaygın etkilerden biri değildir. Sosyal sınıf, cinsiyet, yaş gibi değişkenlerin izleme deneyimlerini biçimlendirebileceği, izleyenlerin yalnızca seyirci olmayıp kendilerine özgü anlamlar çıkartabileceği bilinmektedir (Çaplı, 2002: 178). Buna göre, katılımcıların bu filmlerden etkilenerek görüş geliştirmeleri ve davranış değişikliği gösterme olasılıkları çeşitli değişkenlere bağlı olarak farklılık göstermiş olabilir. Katılımcılardan bazılarının (f:3) bu filmlerde gördükleri öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaları bu değişkenlerle ilişkilendirilebilir. Öğretmenlerin geçmişte izlediği başka filmler, TV programları, kaynaştırma öğrencisi ile ilgili deneyimleri de etkilenme düzeylerinde önemli rol oynayabilir. Toplumsal etkilerin yazılı ve görsel materyallerin yalnızca

birine değil, tümüne birden mal edilebilecek nitelikler olduğu düşünölmelidir. Kültür endüstrisinin her dışı vurumu, insanları bütöünün onları dönüştürdüğü biçimde yeniden üretir (Kırel, 2010: 17). Bu nedenle toplumun önemli yapıtaşlarından biri olan öğretmenlerin filmlerden etkilenmelerine ilişkin çalışmalar yapılmalı, açık ve örtük etkileri göz ardı edilmeden değerlendirilmeli; ancak, bunun öğretmen görüş ve davranışlarını şekillendirmede tek kaynak olduğu yanlışlığına kapılmamalıdır. Bunun yanında yazılı ve görsel materyallerin etkisinin yadsınmaz olduğu gerçeğinden yola çıkarak, eğitsel süreçlerde kullanımı da yaygınlaştırılmalıdır. Görsel ve işitsel materyaller eğitimde niteliğın arttırılması, kültürel, etnik, sosyolojik çeşitliliğe karşı bakış açısının gelişmesi amacıyla kontrollü olarak kullanılabilir (Traudt, 2005: 17).

Öğretmenler bu filmlerin arttırılmasının, öğretmenlik pratiklerini geliştirmedeki önemini vurgularken, öğrencilere izletilmesine yönelik öneriler de sunmuşlardır. Bununla ilgili olarak, Connor ve Bejoion (2006) özel gereksinimliliğın toplumda olumsuz bir algı oluşturması ve bunun öğretmenlere de yansımından hareketle, farklı eğitim kademelerinde kullanılacak akademik yazı, video ve filmlerin yer aldığı ders, eğitim ve üniteler geliştirmiştir. Öncelikle öğretim üyeleri ve öğretmenler özel gereksinimlilerle ilgili makaleleri ve izlemek istedikleri filmleri seçmiştir. Öğretim üyeleri, *Hilka Garibeleri-1932 (Freaks)*, *Başka Bir Dünya-1997(The Sweet Hereafter)*, *Kayıp Balık Nemo-2003 (FindingNemo)* isimli filmleri tercih ederken, öğretmenler *Karanlık Yolculuk-2001 (DonnieDarko)*, *Fil Adam-1980 (The Elephant Man)*, *Gattaca-1997 (Gattaca)*, *Frida-2002 (Frida)*, *Kadın kokusu-1992 (Scent of a Woman)* adlı filmleri seçmiştir. Katıldıkları eğitimlerde bunları izlemiş ve filme ilişkin olarak önceden belirlenmiş soruları tartışmışlardır. Son olarak, bu deneyimlerinden yararlanarak ilkökul, ortaokul ve lise olmak üzere farklı eğitim kademelerindeki öğrencilerin toplumdaki çeşitliliği anlaması üzerine yaşlarına uygun filmler seçmiş ve filmlere uygun sorular belirlemiş ve eğitim programı oluşturmuşlardır. İlkokul düzeyindeki çocuklar için farklılıkları öğrenmeleri konusunda *Bebe-1995 (Babe)* adlı küçük bir domuzu anlatan film, ortaokul düzeyi için iyi ve kötü insanları anlatan *Muppet Define Adası-1996 (Muppet Treasure Island)*, *Kanca-1991 (Hook)*, *Karayip Korsanları: Siyah incinin laneti-2003 (Pirates of the Caribbean: The Curse of the Black Pearl)* filmleri, lise düzeyi için ise *Guguk Kuşu-*

1975 (*One Flew Over the Cuckoo's Nest*) filmini kapsayan bir eğitim programı geliştirilmiştir. Buna göre, bahsi geçen filmlerin eğitim ve öğretim süreçlerinde kullanılması yararlı olabilir.

Çeşitliliğe odaklanan filmlerin hizmet öncesi/içi eğitimler ve dönem başlangıcı/sonunda yapılan seminerlerde kullanılarak yaygınlaştırılması; öğretmen adaylarının/öğretmenlerin farklılıklara bakış açılarının ve öğretmenlik süreçlerinin desteklenmesi için önerilebilir.

Yetişkin ve çocukların çoğu televizyon ve film gibi görsel materyalleri metinler gibi yazılı materyallerden daha çok okumaktadır. Bu durum yazılı materyallerdense filmler yoluyla özel gereksinimlilikle ilgili daha çok bilgi sahibi olunabildiğini göstermektedir. Filmlerin öğrenme süreçlerinde kullanılması küçük ama önemli bir adım olarak görülebilir. Çünkü bu yol, yaygın ve kalıplaşmış öğrenme yollarından farklı olarak toplumdaki çeşitliliği görmeleri için yeni bakış açıları sağlamaktadır (Connor ve Bejoion, 2006). Katılımcıların bu tür çeşitliliğe odaklanan filmlerin öğrencilere izletilmesi önerisi bu bağlamda değerlendirilebilir. Eğitim sürecinde, yazılı materyallerin görsel ve işitsel materyallerle desteklenmesi konunun etki ve kalıcılığını arttırabilir.

KAYNAKÇA

ALPTEKİN, Serpil; VURAL BATIK, Meryem (2013). "Özel Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutumlarına Özel Eğitim Dersinin Etkisi", *International Journal of Educational Research*. 4(4). s. 18-34.

AYDOĞAN, Filiz (2004). *Medya ve Popüler Kültür*, İstanbul: MediaCat Akademi.

AYDOĞDU ÖZOĞLU, Elif; TURAN, Selahattin (2014). "Okul Yaşamı ve Başarısız Bir Çocuk! "Yerdeki Yıldızlar" Filminin Etiketleme Teorisi Açısından İncelenmesi", 9. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi, 8-10 Mayıs 2014, Siirt.

CONNOR, David J; BEJOİAN, Lynne (2006). "Pigs, Pirates and Pills, Using film to teach the social context of disability", *Teaching Exceptional Children*. 39(2). s. 52-60.

- COULDRY, Nick (2000). *The Place of Media Power*. New York: Routledge.
- CRESWELL, W. John (2014). *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. (Çev. Ed. Selçuk Beşir Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- ÇAPLI, Bülent (2002). *Medya ve Etik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- GLESNE, Corrine (2013). *Nitel Araştırmaya Giriş (2. Basım)* (Çev. Ed. Ali Ersoy; Pelin Yalçınoglu), Ankara: Anı Yayıncılık.
- DİKEN, Bülent; LAUSTSEN, Carsten Bagge (2011). *Filmlerle Sosyoloji*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- KIREL, Serpil (2010). *Kültürel Çalışmalar ve Sinema*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- MİLES, B. Matthew; HUBERMAN, A. Michael (1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book*. London: SAGE.
- NEUMAN, W. Lawrence (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri (I.-II. Cilt)*. (S. Özge, Çev.). Ankara: Yayınodası.
- ÖZER, Ömer (2004). *Yetiştirme Kuramı: Televizyonun Kültürel İşlevlerinin İncelenmesi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- POLAT, Çiğdem Sema (2011). *Engelli bireylere ilişkin kültürel tanımlamaların Başka dilde aşk filmi üzerinden incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.
- SAMSEL, Maria; Perepa, Prithvi (2013). "The impact of media representation of disabilities on teachers' perceptions", *Media and Disability*. 28(4). p. 138-145.
- ŞAHİN, Abdurrahman (2011). *Eleştirel Medya Okuryazarlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TRAUDT, Paul (2005). *Media, Audiences, Effects*. America: Pearson Education Inc.
- WILSON, Tony (2004). *The Playfull Audience*. New Jersey: Hampton Press.

EK**Film Listesi**

Rain Man (Yağmur Adam)
I am Sam (Benim adım Sam)
My LeftFoot
(Sol ayağım)
Akıl defteri
Dövüş kulübü
Nietzsche Ağladığında
Abim evin tek çocuğu
Max ve Mary
TaareZameen Par (Yerdeki Yıldızlar / Her Çocuk Özeldir)
My name is Khan (Benim Adım Khan)
3 İdiot
Ölü Ozanlar Derneği
Black
Koro
Born on theFourth of July (Doğum günü 4 temmuz)
Children of a LesserGod (Başka Tanrının Çocukları)
DominickandEugene
TheElephant Man
(Fil Adam)
Mask (Maske)
Ordinary People
(Sıradan insanlar)
What'sEatingGilbertGrape (Gilbert ne yiyor)
Radio (Radyo)
Temple Grandin
Adam
TheOtherSister
(Diğer kızkardeş)
The Memory Keeper'sDaughter
(Saklı Hatıralar)
Of Mice& Men (Fareler ve insanlar)
ForrestGump
Phoebe in Wonderland (Phoebe Harikalar Diyarında)
Çıngıraklı top
Başka Dilde Aşk
Max ve Mary
Music within (İçimizdeki Müzik)
Lorenzo'nun yağı
Nell
Gaby:Gerçek bir hikaye
Can dostlar
Notre Damme'in Kamburu
Patch Adams
Sen ne dilersen
David'in annesi
İçimdeki deniz